

C-714/22. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2022. november 22.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Sofiyski rayonen sad (szófiai kerületi bíróság, Bulgária)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2022. november 21.

Felperes:

S.R.G.

Alperes:

Profi Credit Bulgaria EOOD

Az alapeljárás tárgya

Az eljárás az EUMSZ 267. cikk első bekezdésén alapul.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Egy olyan fogyasztói hitelmegállapodás érvényességével kapcsolatos jogvita, amelynek esetében a felek egy önkéntes járulékos szolgáltatásokat tartalmazó csomag megfizetésében állapodtak meg. A következő kérdések merülnek fel: a hitel lehívásával és kezelésével kapcsolatos tevékenységeknek minősülnek-e ezek a szolgáltatások tekintettel arra, hogy azokat nem foglalja magában a hitel teljeshiteldíj-mutatója? A 93/13 irányelv értelmében vett tisztességtelen feltételeknek minősülhetnek-e ezért ezek a kiegészítő szolgáltatások, és „a hitel [azon] teljes költsége” részének kell-e tekinteni azokat, amely a 2008/[48] irányelv alapján irányadó a teljeshiteldíj-mutató meghatározása szempontjából? A Bíróság eddigi ítélkezési gyakorlatára (a C-224/19. és C-259/19. sz. egyesített ügyekben hozott ítélet) tekintettel hogyan kell felosztani a bírósági eljárás

költségeit, ha megállapítást nyer, hogy egy fogyasztóval kötött szerződés tisztességtelen feltételeket tartalmaz?

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 1) Úgy kell-e értelmezni a 2008/48/EK irányelv 3. cikkének g) pontját, hogy a fogyasztói hitelmegállapodáshoz kikötött járulékos szolgáltatások díjai, például a törlesztőrészletek halasztott fizetésére vagy csökkentésére vonatkozó lehetőség díjai a hitelre vonatkozó teljeshiteldíj-mutató részét képezik?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a 2008/48/EK irányelv 10. cikke (2) bekezdésének g) pontját, hogy a teljeshiteldíj-mutatónak az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó mint hitelfelvevő között létrejött hitelmegállapodásban történő téves feltüntetését a teljeshiteldíj-mutató hitelmegállapodásban történő feltüntetése hiányának kell tekinteni, és a nemzeti bíróságnak alkalmaznia kell a nemzeti jogban a teljeshiteldíj-mutató fogyasztói hitelmegállapodásban történő feltüntetésének hiánya esetére előírt jogkövetkezményeket?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a 2008/48/EK irányelv [23.] cikkét, hogy arányos a nemzeti jogban előírt, a fogyasztói hitelmegállapodás semmissége formájában megjelenő szankció, amelynek alapján csak a nyújtott tőkeösszeget kell visszafizetni, amennyiben a fogyasztói hitelmegállapodásban a teljeshiteldíj-mutatót nem tüntetik fel pontosan?
- 4) Úgy kell-e értelmezni a 93/13/EGK irányelv 4. cikkének (1) és (2) bekezdését, hogy a fogyasztói hitelmegállapodáshoz mint főszerződéshez kapcsolódó külön kiegészítő megállapodásban rögzített, járulékos szolgáltatásokat tartalmazó csomagért fizetendő díjakat a szerződés elsődleges tárgyához tartozónak kell tekinteni, és ezek ezért nem képezhetik a tisztességtelen jelleg vizsgálatának tárgyát?
- 5) Úgy kell-e értelmezni a 93/13/EGK irányelv mellékletének 1. o) pontjával összefüggésben értelmezett 3. cikkének (1) bekezdését, hogy tisztességtelen a fogyasztói hitelhez kapcsolódó járulékos szolgáltatásokról szóló szerződésben szereplő valamely feltétel, amennyiben az a fogyasztó számára lehetőséget biztosít a fizetési elhalasztására és átütemezésére, és ezért a fogyasztónak akkor is díjat kell fizetnie, ha ezt a lehetőséget nem veszi igénybe?
- 6) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint a tényleges érvényesülés elvét, hogy azokkal ellentétes az olyan szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a következő esetekben a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére: 1. ha részben helyt adnak az annak megállapítása iránti kérelemnek, hogy valamely kikötés megállapított tisztességtelen jellege miatt nem kell megfizetni bizonyos összegeket [...]; 2. ha a követelés számszerűsítése során gyakorlatilag lehetetlen vagy túlságosan nehéz a fogyasztó általi joggyakorlás, és 3. minden olyan esetben, amikor tisztességtelen kikötés áll fenn, ideértve azokat az eseteket is, amelyekben

a tisztességtelen kikötés fennállása sem teljes mértékben, sem részben nem befolyásolja közvetlenül a hitelező követelésének összegét, vagy a kikötés nem áll közvetlen kapcsolatban az eljárás tárgyával?

A hivatkozott uniós rendelkezések és a Bíróság hivatkozott ítélezési gyakorlata

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv, különösen a 3. cikk (1) bekezdése, a 4. cikk (2) bekezdése, a 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése

A fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, különösen a 3. cikk g) pontja, a 10. cikk (2) bekezdésének g) pontja és a 23. cikk

2018. szeptember 20-i EOS KSI Slovensko ítélet (C-448/17, EU:C:2018:745)

2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, különösen a rendelkező rész 5) pontja)

A hivatkozott nemzeti jogszabályi rendelkezések

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (a kötelezettségekről és a szerződésekről szóló törvény, Bulgária), különösen a 26. cikk

Zakon za potrebitelskia kredit (a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló törvény, Bulgária; a továbbiakban: ZPK), különösen a 10a., 11., 19., 21–24. és 33. cikk, valamint az e törvényhez kapcsolódó Dopalnitelni razpredbi (kiegészítő rendelkezések) 1. §-a

Grazhdanski protsesualen kodeks (polgári perrendtartás, Bulgária), különösen a 7. cikk (3) bekezdése és a 78. cikk

A tényállás és az eljárás rövid bemutatása

- 1 2019. október 10-én a felperes és az alperes fogyasztói hitelmegállapodást kötött az alábbi tartalommal: 5000 leva (BGN) hitel nyújtása 36 hónapos időtartamra, évi 41,00%-os hitelkamatlábbal, 49,02%-os teljeshiteldíj-mutatóval, a hitelhez kapcsolódóan 8765,02 BGN teljes kötelezettséggel. A hitelhez kapcsolódó teljes kötelezettség mellett a fogyasztói hitelmegállapodás a következő önkéntes járulékos szolgáltatások díjait is tartalmazza: a) a fogyasztói hitel elsőbbségi vizsgálatához és folyósításához való jog biztosítása („Fast”) 1250 BGN ellenében és b) a fogyasztói hitel törlesztési ütemezésének módosításához való jog biztosítása („Flexi”) 2500 BGN ellenében. A törlesztési ütemezés a szerződés

részeként tartalmazza ezeket, és így a hitelhez kapcsolódó teljes kötelezettség 12 515,02 BGN-t tesz ki, amelyet 36 havi, egyenként 347,64 BGN összegű részletben kell törleszteni. A felek között nem vitatott, hogy az alperes ténylegesen kifizette a felperesnek az 5000 BGN összeget.

- 2 A hitelmegállapodás szerint az ügyfél előzetesen kifejezetten úgy nyilatkozott, hogy meg kívánja vásárolni az önkéntes járulékos szolgáltatásokat, amelyek igénybevételének feltételeit az alperes általános szerződési feltételei részletesen meghatározzák. Eszerint a „Fast” járulékos szolgáltatás jogot biztosít az azt megvásárló ügyfél számára hitelkérelmének elsőbbségi vizsgálatához. A jóváhagyásról szóló döntést követően a nyújtott összeget a szükséges dokumentumok aláírását követő 24 órán belül kiutalják az ügyfélnek. Az általános szerződési feltételek szerint a „Flexi” járulékos szolgáltatás jogot biztosít az azt megvásárló ügyfél számára ahhoz, hogy a vonatkozó különleges feltételek mellett módosítsa törlesztési ütemezését. Az ügyfél kérheti bizonyos számú törlesztőrészlet halasztott fizetését vagy csökkentését, ha fennállnak a részletesen felsorolt okok (munkaképtelenség, a munkahely elvesztése, a vagyon elvesztése vagy károsodása katasztrófa esetén stb.).
- 3 Az ügy érdemét illetően a felek között nem vitatott, hogy a fogyasztó a hitelmegállapodás megkötésekor önként kívánta megvásárolni az említett járulékos szolgáltatásokat. A felperes nem hivatkozott arra, hogy megtévesztették volna a vele kötött szerződés jellegét illetően. Az eljárásban nem állították, hogy az alperes e járulékos szolgáltatások megfizetése hiányában megtagadta volna a hitelnyújtást.
- 4 A ZPK jelen ügyben alkalmazandó nemzeti jogszabályi rendelkezései szerint a hitelező nem kérhet díjat vagy jutalékot a hitel lehívásával és kezelésével kapcsolatos tevékenységekért (a 10a. cikk (2) bekezdése). A hitelre vonatkozó teljeshiteldíj-mutató fogalma a hitel fogyasztó által viselt jelenlegi vagy jövőbeli teljes költségeként van meghatározva, és nem haladhat meg egy bizonyos felső határt (a 19. cikk (1) és (4) bekezdése). E tekintetben mind a teljeshiteldíj-mutató mértéke, mind a fogyasztó által fizetendő teljes összeg, amelyeket a hitelmegállapodás megkötésekor kell kiszámítani, a fogyasztói hitelmegállapodás kötelező elemei (a 11. cikk (1) bekezdésének 10. pontja). Ugyanakkor a fogyasztói hitelmegállapodás minden olyan kikötése, amelynek célja vagy következménye a ZPK követelményeinek megkerülése, semmis (21. cikk); ha nem teljesülnek a teljeshiteldíj-mutató feltüntetésére vonatkozó követelmények, vagy túllépik annak felső határát, a fogyasztói hitelmegállapodás érvénytelen (22. cikk). A fogyasztói hitelmegállapodás érvénytelenségének megállapítása esetén a fogyasztó csak a hitel nettó összegét köteles visszafizetni, és nem kell megfizetnie a hitel kamatait vagy egyéb költségeit (23. cikk).
- 5 A felperes nemleges megállapítási keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróság előtt. Annak megállapítását kéri, hogy nem kell megfizetnie az alperes részére összesen 7515,02 leva összeget, mégpedig 1. 3765,02 leva szerződéses kamatot, amely a fogyasztói hitelmegállapodás teljes időtartamára számított éves

hitelkamatlábból és teljeshiteldíj-mutatóból tevődik össze, 2. 1250 leva díjat a „Fast” járulékos szolgáltatásért és 3. 2500 leva díjat a „Flexi” járulékos szolgáltatásért.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 6 S.R.G. azt állítja, hogy a fogyasztói hitelmegállapodásnak az éves kamat, a teljeshiteldíj-mutató és a járulékos szolgáltatások díjának megfizetésére kötelező feltételei semmisek, mert a jó erkölcsbe ütköznek. Ezenkívül vitatja a járulékos szolgáltatások díjának megfizetésére vonatkozó kötelezettséget, mivel véleménye szerint e szolgáltatások szokásos tevékenységnek minősülnek a hitelkezelés során (azok a hitelkérelem vizsgálatát és a fogyasztói hitel folyósítását foglalják magukban). S.R.G. azt az álláspontot képviseli, hogy e díjak jó erkölcsbe ütközése miatt nem kell megfizetnie azokat, mert a két járulékos szolgáltatás díja összesen 3750 BGN volt, amely összeg meghaladja a hitelként nyújtott összeg felét. A vitatott díjak nem a hitelező főkövetelésén kívüli szolgáltatásokhoz kapcsolódnak, hanem a hitel lehívásához, illetve a hitel kezelésével kapcsolatos tevékenységekhez kapcsolódó díjaknak minősülnek. Ezért sértik azt a kifejezett tilalmat, hogy a hitelező nem kérhet díjat és jutalékot a hitel lehívásával és kezelésével kapcsolatos tevékenységekért. A felperes ezenfelül azzal érvel, hogy a járulékos szolgáltatások a szerződés szerinti díjazás részét képezik, és ennyiben azokat bele kell számítani a teljeshiteldíj-mutatóba. E járulékos szolgáltatások díjai a fogyasztó által viselt költséget képeznek, és ezért a hitel rejtett költségeinek minősülnek, mire tekintettel azokat figyelembe kell venni a teljeshiteldíj-mutató meghatározása során. Ha azonban a szóban forgó szolgáltatások költségeit hozzászámítanák a teljeshiteldíj-mutatóhoz, az utóbbi meghaladná a felső határát illetően a ZKP-ben meghatározott korlátozásokat, és ez a körülmény a fogyasztói hitelmegállapodás érvénytelenségéhez vezetne.
- 7 Az alperes kifejti, hogy hitelkérelmében a felperes maga döntött a szerződéshez kapcsolódó járulékos szolgáltatások megvásárlásáról. A felperes megkapta a szerződéses szolgáltatásokra vonatkozó szükséges, kiegészítő, szerződéskötést megelőző tájékoztatást. Az alperes azt állítja, hogy az éves hitelkamatláb rögzítve van, és általános szerződési feltételei, amelyek a megkötött fogyasztói hitelmegállapodás részét képezik, tartalmazzák, hogy mi alkotja a szerződés szerinti díjazást, milyen feltételek vonatkoznak a hitelkamatláb alkalmazására, és hogy milyen módon számították ki a teljeshiteldíj-mutatót. Ezenkívül a törlesztési ütemezés tartalmazza a szerződés teljes időtartama alatt fizetendő konkrét törlesztőrészleteket. Az általános szerződési feltételek biztosítják a fogyasztó elállási jogát. Az alperes vitatja azt az állítást, hogy a járulékos szolgáltatások megvásárlására vonatkozó kikötések a jó erkölcsbe ütköznek, mivel e kiegészítő lehetőségeket a felperes választja, és azok nem képezik a hitelmegállapodás megkötésének kötelező feltételét. Az alperes szerint ezért megalapozatlan a felperes azon állítása, hogy a kikötések tisztességtelenek. Az alperes előadja, hogy a felperes igénybe vette a kiegészítő megállapodás szolgáltatásait, tehát a

fogyasztói hitel elsőbbségi vizsgálatát és folyósítását, valamint a szerződésben kikötött törlesztőrészek halasztott fizetését.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid bemutatása

- 8 A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint az eljárás tárgya a hitelmegállapodás egésze érvényességének és a járulékos szolgáltatások megvásárlására vonatkozó egyes kikötések érvényességének kérdésére összpontosít. A bolgár jogszabályok szerint a dönteni hivatott ítélkező testület köteles hivatalból figyelembe venni a jelen ügyben szereplőhöz hasonló fogyasztói hitelmegállapodásban alkalmazott tisztességtelen feltételeket.
- 9 Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróságban először is az a kérdés merül fel, hogy a fogyasztói hitelmegállapodás esetében hogyan határozzák meg a teljeshiteldíj-mutatót. A nemzeti jog szerint meg kell állapítani az olyan fogyasztói hitelmegállapodás érvénytelenségét, amelynek esetében nem teljesülnek a teljeshiteldíj-mutató feltüntetésére vonatkozó jogszabályi követelmények; a fogyasztónak csak a kapott összeget kell visszafizetnie ilyen megállapodás alapján, kamatok és költségek nélkül. Hasonlóképpen értelmezi a kérdést előterjesztő bíróság az EOS KSI Slovensko ítéletet (C-448/17), amely szerint nem teljesül a 93/13/EGK irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében foglalt követelmény, ha a teljeshiteldíj-mutató mértékére vonatkozó kikötés megfogalmazása nem világos. A nemzeti bíróságnak ezért nem kell alkalmaznia az ilyen kikötéseket. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint ennek ellenére meg kell vizsgálni, hogy a 2008/48/EK irányelv 23. cikke értelmében megfelelő, illetve arányos-e a nemzeti jogban előírt szankció, jelesül a fogyasztói hitelmegállapodás érvénytelenségének megállapítása, ha az nem felel meg a teljeshiteldíj-mutató feltüntetésére vonatkozó kötelező követelményeknek. Ezt a kérdést a felperes azon állításának fényében kell vizsgálni, hogy a hitelező szándékosan hagyta figyelmen kívül a teljeshiteldíj-mutató szerződésben történő kiszámítása során a járulékos szolgáltatások díjait, amelyek tartalmi szempontból nem járulékosak, hanem a hitel lehívásához és kezeléséhez kapcsolódnak. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint ennél fogva választ kell adni arra a kérdésre, hogy a teljeshiteldíj-mutató mértékének a fogyasztói hitelmegállapodásban történő téves feltüntetését a teljeshiteldíj-mutató feltüntetése hiányának kell-e tekinteni. Ennek megfelelően választ kell adni arra az ebből eredő kérdésre, hogy a (szerződés megkötésekor az eredeti törlesztési ütemezésben szereplő és teljes mértékben a hiteltörlesztés módjával, nem pedig egyéb áruk vagy termékek megszerzésével kapcsolatos) „járulékos szolgáltatásokért” kikötött díjak olyan költségeknek minősülnek-e, amelyeket a 2008/48 irányelv 3. cikkének g) pontja alapján magában kell foglalnia a teljeshiteldíj-mutatónak. Ezért értelmezésre szorul, hogy az ilyen díjak megfizetése jelen esetben a hitelmegállapodáshoz kapcsolódó szerződés „elsődleges tárgyát” vagy a hitelmegállapodás kiegészítő feltételét, ennek megfelelően pedig annak kiegészítő költségeit képezi-e.

- 10 A kérdést előterjesztő bíróság végül emlékeztetni szeretne a 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19) rendelkező részének 5) pontjára, amely a következőképpen szól: „A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint a tényleges érvényesülés elvét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítását követően a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére a jogalap nélkül kifizetett, számára visszatérítendő összegek mértékétől függően, mivel az ilyen szabályozás olyan jelentős akadályt jelent, amely visszatarthatja a fogyasztót a 93/13 irányelvben biztosított, a szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének hatékony bírósági felülvizsgálatához való jog gyakorlásától.” Erre tekintettel a dönteni hivatott ítélkező testületben felmerül a kérdés, hogy ezt az értelmezést csak azokban az esetekben kell-e alkalmazni, amelyekben gyakorlatilag lehetetlen vagy túlságosan nehéz a fogyasztó általi joggyakorlás, ha számszerűsíteni kell a tisztességtelen kikötés alapján megfizetett összegek visszatérítésére irányuló követelést, vagy minden esetben, ideértve azt az esetet is, hogy olyan tisztességtelen kikötés áll fenn, amely sem teljes mértékben, sem részben nem befolyásolja az eljárás tárgyával, ennek megfelelően pedig a hitelezővel szemben fennálló kötelezettséggel közvetlen kapcsolatban nem álló követelés összegét. A kérdés kapcsolódik az alapeljárás tárgyához, mivel ha a „járulékos szolgáltatások” díjai a hitelmegállapodáshoz kapcsolódó szerződés „elsődleges tárgyát” képezik, és ennek megfelelően azokat nem kell figyelembe venni a teljeshiteldíj-mutató kiszámítása során, akkor a jogvita eldöntésekor a bírósági eljárás költségeinek felosztásáról is dönteni kell. A nemzeti jog szerint a bírósági eljárás költségeiből viselendő hányad attól függ, hogy a bíróság mennyiben ad helyt a kérelemnek, illetve utasítja el azt, függetlenül az eljárásban részt vevő fél minőségétől.